

Pósthólf 4103, 124 Reykjavík
Sími: 897-2772 og 445-5752
Tölvupóstur:
arndis.thorarinsdottir@gmail.com

27. nóvember 2014

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og viðskiptanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn frá stjórn IBBY á Íslandi¹ um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 50/1988 um virðisaukaskatt.

Stjórn IBBY á Íslandi lýsir yfir þungum áhyggjum af fyrirhugaðri hækkun virðisaukaskatts á bókum úr 7% í 12%. Er hér um að ræða vanhugsaða aðgerð sem getur á skömmum tíma valdið óafturkræfum skaða á litlu og viðkvæmu málsvæði.

Íslendingar búa við þau forréttindi að eiga sameiginlegan menningararf sem teygir sig rúm þúsund ár aftur í tímann og er enn í lifandi og stöðugri mótun. Þessum forréttindum fylgir líka ábyrgð.

Að skilja sjálfan sig og aðra

Ítrekað sýna rannsóknir að lesskilningur íslenskra barna minnkar stöðugt og yndislestur er á undanhaldi. Þess vegna er það sérstakt áhyggjuefni að til standi að ráðast gegn þjóðtungunni með hækkun virðisaukaskatts á bækur, nú þegar sótt er að málinu úr öllum áttum og staða þess viðkvæmari en nokkru sinni. Hætt er við að hækkunin hafi í för með sér keðjuverkandi áhrif á bókamarkaði sem svo muni hríslast um samfélagið allt, því næman skilning á tungumálinu er erfitt að öðlast nema með lestri. Þegar máltilfinningunni hrakar og orðaforði skreppur saman verður stöðugt erfiðara fyrir fólk að eiga skoðanaskipti, bæði að tjá sig og að skilja blæbrigðin í hugmyndum annarra.

Hver kynslóð af læknum sem hefur dapprari lesskilning en sú á undan veitir verri heilbrigðisþjónustu. Þjónustufulltrúi sem skilur ekki erindi sem honum berast getur engan þjónustað. Stjórnmalameinn sem eiga erfitt með að skilja lagatexta eru varasamir, og kjósendur sem ekki leggja í að kynna sér kosningaloforð enn verri.

Tengsl lesskilnings og bókmennta

Flest börn læra að lesa í skólakerfinu þar sem stafir verða að hljóðum og hljóðin að orðum. En sú kúnt er bara upptakturinn að öllu hinu. Það er heima sem börn verða læs í alvöru, þegar þau byrja að lesa vegna þess að þau finna hjá sér innri hvöt til þess að leita uppi fróðleik og sögur. Á móðurmálinu byggir allt annað; án þess er hvorki hægt að nema fróðleik né önnur tungumál. Með yndislestri öðlast börn orðaforða, læra að móta hugsanir sínar og öðlast hlutdeild í reynsluheimi sem er stærri en sá sem þau hafa sjálf aðgang að.

¹ IBBY eru alþjóðleg samtök sem stofnuð voru 1953 og starfa nú í sjötíu löndum. Markmið samtakanna er að vinna í anda stofnandans, Jellu Lepman, sem áleit að góðar barnabækur gætu byggt brú á milli þjóða heims og miðlað fróðleik og skilningi milli ólíkra menningarsamfélaga.

Hækkun virðisaukaskatts á bækur, án róttækra hliðarráðstafana til mótvægis, hefur margvísleg áhrif þessar yndislestrarstundir. Hún takmarkar möguleika fjölskyldna á að kaupa bækur. Hún þrengir að bókasöfnum, bæði almenningssöfnum og skólasöfnum. Hún þrengir að bóksölum, útgefendum og rithöfundum. Smám saman mun sögunum fækka.

Sérstakar aðstæður á Íslandi

Það er ljóst að vinnan sem fer í að útbúa bók til prentunar, að skrifa hana, ritstýra henni, lesa próförkina og brjóta hana um, er alltaf sú sama, óháð því hvort bókin er prentuð í 2000 eða 200.000 eintökum. Tekjumöguleikar af sölu frumsaminna bóka á íslensku eru því minni en tekjumöguleikar af útgáfu bóka á stærri málsvæðum. Eigi íslenskan að lifa af verður þess vegna að veita henni enn meira lið en þekkest hjá fjölmennari þjóðum. Það er fráleitt að höggva hér enn nær þjóðtungunni en tíðkast annarsstaðar.

Séu stjórnvöld engu að síður staðráðin í að láta þessa ákvörðun verða að veruleika væri verulega ábyrgðarlaust að samþykkja frumvarpið áður en búið er að ákvarða umfangsmiklar mótvægisáðgerðir bókamarkaðnum og bókmenntunum til bjargar.

Fyrir hönd IBBY á Íslandi,

Arndís Þórarinsdóttir

Stjórn IBBY á Íslandi

Arndís Þórarinsdóttir, formaður
Kristjana Friðbjörnsdóttir, varaformaður
Guðlaug Richter
Ingibjörg Ösp Óttarsdóttir
Rósa Harðardóttir
Sólveig Ebba Ólafsdóttir
Ævar Þór Benediktsson